

ductionis compendium, P 1914⁸) i wydał je jako *Introductionis in S. Scripturae libros compendium* (P 1927⁹, 1940¹²); współpracował przy nowym tłum. *Psalmów* z oryginalnego tekstu hebr. (1941-45), uwzględniając zwł. starożytny tłum. *Psalmów*, oprac. przed Hieronimem, oraz jego *Psalterium Romanum* i *Psalterium Gallicanum*; był też współpracownikiem *Cursus Scripturae Sacrae*. W pracy nauk. M. odznaczał się niezwykłą dokładnością i teol. głębią; był ceniony za nowatorskie, odważne rozwiązania problemów naukowych.

P. Augustinus M. S.J. († 3 Apr. 1945), Bb 26(1945) 310-315 (bibliogr.); S. Lyonnet, DBS V 1102-1103; K. Romaniuk, *Wprowadzenie do krytyki tekstu Starożytności NT*, Pz 1975; J. Decroix, *Catholicisme VIII* 1227-1228; K. i B. Aland, *Der Text des NT*, St 1982; P. Naber, LThK VII (1998⁸) 144.

Stefan Szymik

MERKANTYLIZM (łac. *mercari* handlować), doktryna ekon. stosowana w Europie w XVI-XVIII w., dotycząca kształtowania gospodarki międzynarod., oraz społ.-gosp. polityka państw.

Zasady m. po raz pierwszy przedstawił Thomas Mun w *A Discourse of Trade* (Lo 1621); jako cel m. F. Bacon wskazał stymulowanie i utrzymywanie wzrostu potęgi nar.; pojęcie m. upowszechnił A. Smith; wyróżnia się m. wczesny (system monetarny – bulionizm), właściwy (XVII-wieczny, realizujący politykę handlową i przemysłową) oraz kameralizm; jako jego wspólne cechy wskazuje się: utożsamianie bogactwa nar. z kruszcem (złotem, srebrem), protekcyjność celny (wysokie cła wwozowe, niskie wywozowe), industrializm, interwencjonizm państw. (nadzór państwa nad produkcją), autarkię, podniesienie jakości pracy przez pozyskanie wykwalifikowanych rzemieślników, troskę o skarb państwa, promowanie polityki pronatalistycznej, zmniejszanie kosztów produkcji (niskie płace, zatrudnianie zebrańców, dzieci, likwidacja świąt), minimalizowanie potrzeb, zwł. na importowane dobra luksusowe (oszczędzanie, traktowanie skąpstwa jako cnoty).

W Hiszpanii wysokie podatki oraz ingerencja rządu spowodowały załamanie się produkcji i utratę rynków zagr., przejęcie obrotu towarowego z koloniami przez handlowców z Holandii, Francji, Anglii; w Holandii podstawą polityki gosp. był rozwój przemysłu stoczniowego, rybołówstwa, handlu i ekspansji kolonialnej, przeznaczanie zasobów finansowych na konsumpcję, lokaty bankowe, inwestycyjne i przedsiębiorstwa; we Francji polityka gosp. J.B. Colberta (ministra finansów Ludwika XIV), zw. kolbertyzmem, skierowana została na wspieranie rozwoju przemysłu (wysokie cła protekcyjne), produkcję dóbr luksusowych, zakładanie spółek handlowych, państw. manufaktur (etatyzm państw.), udzielanie pomocy rodzinom wielodzietnym (zasiłki); wydano też zakaz emigracji; w Anglii dokonywał się rozwój kompanii handlowych (zwł. po przyjęciu 1651 *Aktu nawigacyjnego*; O. → Cromwell), sukiennictwa, górnictwa, hutnictwa i rolnictwa; w Prusach, Austrii i Rosji, realizujących kameralizm, polityka gosp. była nastawiona na fiskalizm, dodatni bilans handlowy, wzrost liczby ludności, dążenie do pełnego zatrudnienia; postęp gosp. w Prusach nastąpił zwł. za rządów Fryderyka Wilhelma I (1713-40) i Fryderyka II Hohenzollerna; w monarchii Habsburgów za czasów Marii Teresy i Józefa II reformy objęły rozwój manufaktur, systemu protekcyjnego, zniesienie poddaństwa osobistego, przyznanie własności dziedzicznej chłopom, ograniczenie pańszczyzny do 3 dni w tygodniu (→ józefinizm); w Rosji Piotr I jako rzecznik m. popierał zakładanie manufaktur (metalurgicznych, tkackich), stoczni, komunikacji wodnej (budowa portów, kanałów), rozwój handlu; ciężar reform gospod. ponosili zwł. chłopowie obciążeni wysokimi podatkami, zobowiązani do służby wojskowej i pracy w manufakturach.

E. Taylor, *Historia rozwoju ekonomiki*, Pz 1957, Lb 1991, I 30-38; Ł. Czuma, A. Jarosz, *Doktryny ekonomiczne*, Rz 1998, 32-34; W. Stankiewicz, *Historia myśli ekonomicznej*, Wwa 1998, 2007³, 73-92; J. Skodlarski, R. Matera, *Gospodarka światowa. Geniza i rozwój*, Wwa 2004, 89; D. Wojnarski, *Powszechna historia gospodarcza*, Wwa 2004, 80, 86-94.

Olga Ostaszewska

MERKELBACH BENOÎT OP, imiona chrzestne Henri Guillaume, ur. 6 I 1871 w Tongeren, zm. 25 VII 1942 w Leuven, belg. teolog.

Po studiach filoz.-teol. w seminarium duch. w Liège przyjął 1894 święcenia kapł.; do 1896 studiował teologię na Lowanium, a nast. pracował przez 7 lat jako wik. w Hasselt; 1908-17 wykładał teologię dogm. w seminarium duch. w Liège; 1917 wstąpił do zakonu w Leuven; 1918 uzyskał doktorat z teologii i (do 1929) wykładał teologię pastoralną i mor. w tamtejszym studium zak.; 1921 został powołany przez kard. D.J. Merciera do belg. komisji mariologicznej zajmującej się zagadnieniem pośrednictwa Matki Bożej; od 1929 był prof. na Angelicum w Rzymie; 1936 powrócił na Lowanium, gdzie wykładał problematykę mariologiczną.

M. jest autorem dzieł z zakresu mariologii o pośrednictwie Maryi (*Mariologia*, P 1939), teologii mor. (*De embryologia et de sterilizatione*, Lg 1937; *Summa theologiae moralis* I-III, P 1931-33, 1962¹¹, stanowiąca próbę nauk. ujęcia zagadnień mor. w świetle teol. tradycji tomist. oraz KPK z 1917 i odejście od dotychczasowej mor. metody kazuistycznej), teologii dogm. i pastoralnej (*L'inspiration des divines Ecritures. Principes et applications*, Lg 1911, 1913²; *Jésus Fils de Dieu et ses récents contradicteurs: critique libérale, documents primitifs, évolution du dogme*, Lg 1914; *Opuscula pastoralia* I-VI, Lg 1927-29), a także licznych artykułów m.in. w „Revue ecclésiastique de Liège”, „Revue des sciences philosophiques et théologiques”, „Bulletin thomiste”.

G.M. Vosté, *In memoriam adm. p. mag. fr. Benedicti M., Provinciae S. Rosae in Belgio filii*, AOP 25(1941-42) 258-262; J. Bittremieux, *In pace Christi*, Mar 4(1942) 289-291; G.M. Vosté, *Il padre Benedetto Enrico M., O.P.*, DThP 46(1943) 150-151; A. D'Amato, *ECat VIII* 728; A. Walz, *LThK VII* 308; C. Lozier, *NCE IX* 686; *Catholicisme VIII* 1228; R. Schenk, *ML IV* 424 (bibliogr.).

Stanisław Józef Koza

MERKLEJN KAZIMIERZ ks., ur. 4 III 1873 w Trębaczewie k. Rawy Maz., zm. 23 VIII 1941 w Oświęcimiu, działacz społ. i niepodległościowy.

Podczas studiów w seminarium duch. w Warszawie działał w tzw. Collegium Secretum, tajnej organizacji przygotowanej młodych księży do prowadzenia działalności nar. i niepodległościowej; 1900 przyjął święcenia kapł., a nast. był wik. w Grzegorzewie k. Kalisza (1900-02), Zgierzu (1902-03), na Woli w Warszawie (1903), Gąbinie (1903-06) i Żyrardowie (1906-07); 1903 wstąpił do Ligi Nar. i przed 1917 do Tow. Oświaty Nar.; działał także w Tow. Opieki nad Unitami, prowadząc z jego ramienia 1905 misję rel. na Polesiu; po odzyskaniu 1906-07 na UJ studiów uzupełniających z zakresu historii i literatury pol. pracował (do 1912) jako nauczyciel gimnazjalny w Łowiczu; 1912-16 był wik. w par. NMP w Łodzi, 1916-23 prob. w Zerzniu k. Warszawy, a 1923-26 w Lipcach k. Skierniewic (obecnie Lipce Reymontowskie); 1926 objął funkcję kapelana Szpitala Dzieciątka Jezus w Warszawie; na pocz. okupacji niem. został aresztowany pod zarzutem wygłaszania przed 1939 antyniem. kazań, zwł. podczas organizowanych w Gdyni obchodów Święta Morza; osadzony w obozie koncentr. w Auschwitz, został zastrzelony przez wartownika podczas udzielania absolucji konającemu więźniowi. Jako publicysta współpracował z krak. czasopismem „Dla swoich”; jest autorem, wyd. pod pseud. Kazimierz Matomorski, książki podróźniczej *Szlakiem dawnych dziejów. Wrażenia z wielkiej podróży* (Wwa 1930).

J. Szczepkowski, *Na drogach ku wolnej Polsce*, Wwa 1937; S. Kozicki, *Historia Ligi Narodowej*, Lo 1964; J. Zieliński, *PSB XX* 445 (bibliogr.).

Edward Gigilewicz

MERKURY, Mercurius (od łac. *merx* handel), w mitologii rzym. bóg kupców i złodziei, posłaniec bogów, przewodnik dusz zmarłych, odpowiednik gr. → Hermesa, etruskiego Turmsa i celt. → Luga. W starożytności uważano go niekiedy za ojca → larów lub Euandra (zał. pierwotnej, przedrzytm. osady na Palatynie); ok. 496 prz.Chr. wzniesiono poświęconą